

EVA SMITH

Straffeprocessen

6. UDGAVE

Grundlæggende
regler og principper

FORLAGET THOMSON

Eva Smith

Straffeprocess

6. udgave/1. oplag

© Forlaget Thomson A/S, København 2007

ISBN 978-87-619-1903-8

Omslag: Mads Lind, København

Sats og tryk: AKA-Print A/S, Århus

Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse
af denne bog eller dele af den er ikke tilladt
ifølge gældende dansk lov om ophavsret.

Alle rettigheder forbeholdes.

Indholdsfortegnelse

Kapitel I. De grundlæggende straffeprocessuelle principper	13
1. Forholdet til andre retsområder	13
2. Det akkusatoriske princip	15
3. Den materielle sandheds princip	16
3.1. Begrebet	16
3.2. Anklagemyndighedens objektivitetsprincip (§ 96, stk. 2)	17
3.3. Dommerens rolle	17
3.4. Tilståelsens betydning	18
3.5. De formelle reglers betydning	18
4. Partsbeføjelserne	22
5. Princippet om favor defensionis	24
5.1. In dubio pro reo	25
5.2. Retsplejelovens regler	25
6. Forholdet til Den Europæiske Menneskeretskonvention (EMRK)	26
Kapitel II. Efterforskning, sigtelse og forsvarerbeskikkelse	28
1. Efterforskning	28
1.1. Principperne	28
1.2. Afhøring	30
1.2.1. Almindelige bestemmelser	30
1.2.2. Afhøring af sigtede	30
1.2.3. Afhøring af ikke-sigtede	32
1.3. Klager over politiets adfærd i forbindelse med efterforskningen	32
2. Sigkelse	33
3. Forsvarerens opgaver	37
3.1. Forsvarerbeskikkelse	37
3.2. Forsvarerens stilling under efterforskningen	39
3.2.1. Den principielle ligestilling mellem forsvarer og anklager	39

- 3.2.2. Forsvarerens tilstedeværelse (sigtedes synsvinkel) 44
- 3.2.3. Forsvarerens tilstedeværelse (forsvarerens synsvinkel) 45
- 3.2.4. Politiets pålæg til forsvareren 46
- 3.3. Forsvarerens opgaver under hovedforhandlingen 47
- 3.4. Advokatbistand til den forurettede 49

Kapitel III. Straffeprocessuelle tvangsindgreb 50

- 1. Indledning 50
 - 1.1. Definition 50
 - 1.2. Anvendelsen 51
 - 1.3. Almindelige principper for tvangsindgreb 51
- 2. Anholdelse 53
 - 2.1. Politiets beslutning om anholdelse 53
 - 2.2. Rettens beslutning om anholdelse 57
 - 2.3. Privates anholdelsesbeføjelse 57
 - 2.4. Frihedsberøvelse uden for strafferetsplejen 58
- 3. Grundlovsforhøret 58
- 4. Opretholdt anholdelse 61
- 5. Varetægtsfængsling 62
 - 5.1. Indledning 62
 - 5.2. De almindelige betingelser for varetægtsfængsling 63
 - 5.2.1. Generelle betingelser 63
 - 5.2.2. De alternative betingelser efter § 762, stk. 1 65
 - 5.2.2.1. Unddragelse af strafforfølgning, § 762, stk. 1, nr. 1 65
 - 5.2.2.2. Gentagelsesfare, § 762, stk. 1, nr. 2 66
 - 5.2.2.3. Kollusionsfare, § 762, stk. 1, nr. 3 68
 - 5.2.2.3.1. Kollusion med hensyn til sigtedes egen sag 68
 - 5.2.2.3.2. Kollusion med hensyn til medsigtedes sager 72
 - 5.3. Isolation 73
 - 5.4. Fængslingssurrogater 75
 - 5.5. Retshåndhævelsesarrest 76
 - 5.5.1. Begrundelsen for bestemmelsen 76
 - 5.5.2. Mistankekravet 78
 - 5.5.3. Kravet til forbrydelsens grovhed 80
 - 5.5.3.1. Bestemmelsen i § 762, stk. 2, nr. 1 80
 - 5.5.3.2. Bestemmelsen i § 762, stk. 2, nr. 2 80
 - 5.5.4. Hensynet til befolkningens retsfølelse 82

- 5.6. Begrundelse for varetægtsfængsling 83
- 5.7. Varetægtsfængslingens udstrækning 84
- 5.8. Afkortning af fængselsstraffen 86
- 6. De øvrige straffeprocessuelle tvangsindgreb 86
 - 6.1. Indgreb i meddelelshemmeligheden 86
 - 6.2. Ransagning 89
 - 6.3. Legemsindgreb 91
 - 6.4. Beslaglæggelse 91
 - 6.5. Personundersøgelser 93
 - 6.5.1. Socialundersøgelse 93
 - 6.5.2. Mentalundersøgelse 93
 - 6.6. Registrering 93
 - 6.6.1. Optagelse af fotografier, fingeraftryk og dna 93
 - 6.6.1.1. Fotografering af grupper af borgere 93
 - 6.6.1.2. Optagelse af personfoto, fingeraftryk og dna af anholdte 94
 - 6.6.2. De øvrige sagsakter 95
 - 7. Indgreb over for ikke-sigtede 95
 - 8. Erstatning 96

Kapitel IV. Påtalen 99

- 1. Grundlaget 99
- 2. Påtalemyndigheden 100
- 3. Påtaleopgivelse 104
- 4. Tiltalefrafald 105
 - 4.1. Begrebet 105
 - 4.2. Tiltalefrafaldsgrunde 105
 - 4.2.1. Tiltalefrafald uden vilkår 105
 - 4.2.1.1. Hovedanvendelsen 105
 - 4.2.1.2. Tekniske tiltalefrafald 106
 - 4.2.2. Tiltalefrafald med vilkår 107
 - 4.2.3. Tiltalefrafald af ressourcemæssige grunde 107
 - 4.3. Kompetence til at opgive påtale og meddele tiltalefrafald 108
 - 4.4. Opportunitetsprincippet 109
 - 4.4.1. Begrebet 109
 - 4.4.2. Opportunitetsprincippet fordele 109
 - 4.4.3. Opportunitetsprincippet ulemper 111
 - 4.4.4. Kontrol- og korrektionsmuligheder 113
 - 4.4.4.1. Administrativ kontrol 113
 - 4.4.4.2. Retlig kontrol 113
 - 4.5. Konklusion 114

- 5. Påtalebegrænsning 115
 - 5.1. Begrebet 115
 - 5.2. Anvendelsesområdet 115
 - 5.3. Retsvirkningerne 116
- 6. Privat påtale 120
- 7. Anklageprincippet 121
 - 7.1. Anklageskriftets udformning 121
 - 7.2. Subsumtionen 125
 - 7.2.1. Problemstillingen 125
 - 7.2.2. Anklageskriftet omfatter ikke alle faktiske momenter 126
 - 7.2.3. Anklageskriftet omfatter alle faktiske momenter 128
 - 7.3. Biomstændigheder 130
 - 7.4. Sanktionen 131
 - 7.5. Sagsbehandlingstiden 131

Kapitel V. Bevisbyrde og bevisbedømmelse 133

- 1. Bevisbyrden 133
- 2. Bevisførelsen 137
 - 2.1. Bevismidler 137
 - 2.1.1. Vidnefritagelse og vidneudelukkelse 137
 - 2.1.2. Vidnepligten 138
 - 2.1.3. Anonyme vidner 141
 - 2.1.4. Særlige bevismidler 142
 - 2.1.4.1. Ulovligt tilvejebragte bevismidler og tilfældighedsfund 142
 - 2.1.4.2. Politiets medvirken til forbrydelsens udførelse (Agent provocateur) 143
 - 2.2. Bevisumiddelbarhed 148
 - 2.2.1. Vidneforklaringer, der er afgivet før hovedforhandlingen 148
 - 2.2.1.1. Generelt 148
 - 2.2.1.2. Plea-bargaining 149
 - 2.2.1.3. Forklaringer til video 151
 - 2.2.1.4. Forklaringer afgivet for 1. instans 154
 - 2.2.2. Dokumentbevis 155
 - 2.3. Politirapporter 157
 - 2.3.1. Dokumentation 157
 - 2.3.1.1. Vidnet er vanskeligt at få fat på 157
 - 2.3.1.2. Vidnet vil ikke afgive forklaring i retten 158

- 2.3.2. Videre anvendelse af politirapporter (Ikke reguleret i retsplejeloven) 161
 - 2.3.2.1. Rettens besiddelse af politirapporterne 161
 - 2.3.2.2. Forehold 163
- 4. Bevisbedømmelsen 164
- 1. Tilståelsessager 165

Kapitel VI. Domstolenes organisation 166

- 1. Saglig kompetence 166
 - 2. Nævninger, domsmænd og sagkyndige medlemmer 167
 - 2.1. Domsmænd 167
 - 2.2. Nævninger 167
 - 2.3. Udvælgelse af lægdommere 168
 - 3. Dommerinhabilitet 169
 - 3.1. Begrebet 169
 - 3.2. Dommerinhabilitet ved visse tvangsindgreb 169
 - 3.3. Dommerinhabilitet i øvrigt 173
 - 3.4. Lægdommers inhabilitet 175
- 1. Stedlig kompetence 176

Kapitel VII. Hovedforhandling og dom 177

- 1. Domsmandssager 177
 - 2. Nævningesager 182
 - 2.1. Sagsområdet 182
 - 2.2. Rettens sammensætning 183
 - 2.3. Hovedforhandling og votering i en nævningesag 183
 - 2.4. Nævningesager, der behandles som domsmandssager 186
 - 3. Tilståelsessager 186
 - 3.1. Tilståelsessager efter retsplejelovens § 831 186
 - 3.1.1. Indledning 186
 - 3.1.2. Betingelserne 186
 - 3.1.2.1. Tilståelsen 186
 - 3.1.2.2. De øvrige betingelser 188
 - 3.1.3. Virkningerne 189
 - 3.2. Virkningen af tilbagekaldelse af tilståelsen i sager behandlet efter § 831 190
- 4. Bødesager 191
 - 4.1. Rettens behandling af bødesager 191
 - 4.2. Bødeforelæg (uden domstolenes medvirken) 192
- 5. Rettens begrundelser 193

Kapitel VIII. Appel 194

1. Systemet 194
2. Anke til landsret 198
 - 2.1. Ankebehandling under medvirken af domsmænd 198
 - 2.2. Revisionsanke 199
 - 2.3. Fuldstændig anke 200
 - 2.4. Særligt om anke af nævningesager 204
3. Anke til Højesteret 205
4. Kære 207
5. Fuldbyrkelse 210
6. Sagsomkostninger 210
7. Retskraft 211
8. Genoptagelse 212

Litteraturliste og forkortelser 215

Domsregister 216

Lovregister 222

Stikordsregister 231

Forord

Bogen beskriver formålet med og indholdet af de grundlæggende regler for straffesager.

Der tages udgangspunkt i de to bærende principper: Hensynet til kriminalitetsbekæmpelsen og hensynet til individets retssikkerhed, forstået som de regler, der skal sikre den mistænkte, sigtede eller tiltalte en rimelig behandling fra myndighedernes side.

Fra denne synsvinkel beskrives opbygningen af systemet: politi, anklagemyndighed og domstol. Det vil sige disse myndigheders funktion, kompetence og indbyrdes afhængighed. Endvidere beskrives sigtedes og forsvarers rettigheder, herunder navnlig i forhold til tvangsindgreb.

I overensstemmelse med bogens formål foretages ikke en detaljeret gennemgang af alle retsplejelovens bestemmelser, men retssystemet gennemgås i hovedtræk. Kun indholdet af centrale og principielle bestemmelser – som f.eks. § 762 (varetægtsfængsling) – beskrives i detaljer, idet sådanne bestemmelser udgør en naturlig illustration til de nævnte principper. Herved belyses også det forhold, at principperne ikke altid er forenelige. Endvidere findes en ret indgående beskrivelse af tiltalefrafald, idet principper og praksis på dette område er egnet til at belyse og uddybe anklagemyndighedens funktion i det straffeprocessuelle system.

For at give de generelle regler perspektiv og understrege, at enhver afgørelse er konkret, indeholder bogen en forholdsvis detaljeret beskrivelse af en række principielle domme.

Ved læsningen af bogen er retsplejeloven et uundværligt redskab. Der henvises til en række bestemmelser, men lovteksten citeres kun i yderst begrænset omfang.

De beskrevne regler er gældende d. 1/5 2007. For så vidt angår nævningesager beskriver bogen dog de regler, der er vedtaget af Folketinget, men først træder i kraft d. 1/1 2008.

De fleste af bogens problemstillinger er behandlet i detaljer i andre værker. Der kan således generelt henvises til: Smith, Jochimsen, Kistrup og Lund Poulsen: *Straffeprocessen*, 2. udg. og Gammeltoft-Hansen: *Strafferetspleje* bind I-III. Endvidere henvises til *Den kommenterede Retsplejelov*, 5. udg. samt *retsplejelovens forarbejder*. I teksten benyttes henvisninger kun, når der fremsættes et synspunkt, der strider mod den hidtidige opfattelse, eller når andre kilder end de ovennævnte er benyttet.

Bogen kræver ingen særlige forudsætninger og kan læses af enhver, der ønsker en almindelig indføring i straffeprocessens begreber og problemstillinger.

Stud. jur. Eline Thorup Ringgaard har udarbejdet doms- og lovregistre samt læst korrektur.

København, juni 2007.

Kapitel I

De grundlæggende straffeprocessuelle principper

I Forholdet til andre retsområder

Strafferetsplejen eller straffeprocessen er en del af det processuelle system, der også omfatter civilproces, fogedret og skifteret. En række processuelle principper er fælles for hele systemet, således princippet om mundtlighed, om bevisumiddelbarhed, om aktindsigt og kontradiktion samt partsprincippet. Udformningen er dog noget forskellig inden for de enkelte discipliner alt afhængig af formålet med reglerne. Reglerne for civil- og straffeprocessen samt fogedretten er samlet i *retsplejeloven*. De indledende kapitler om domsmagtens opbygning og om de grundlæggende principper for retsplejen er fælles for alle tre discipliner.

Straffeprocessen har nær sammenhæng med den materielle strafferet. De straffeprocessuelle regler regulerer gennemtvangelsen af de strafferetlige regler. *Straffeprocessen* ville være overflødig, såfremt der ikke fandtes strafferetlige regler.

De straffeprocessuelle regler er udformet for at tilgodese to hensyn. For det første opklaring af overtrædelser af strafferetlige regler, som er strafferetsplejens egentlige formål, og som kan medføre tvangsindgreb over for det enkelte individ. Samtidig indeholder straffeprocessen imidlertid en række regler, som skal beskytte individet i forhold til statsmagten og dermed nogle af de vigtigste garantier vedrørende forhold, der anses for at være af afgørende betydning i et demokratisk samfund. Individets beskyttelse i forhold til statsmagten er en af de væsentligste forskelle mellem et frit og et totalitært samfund. Dermed findes i straffeprocessen også nogle af de vigtigste regler til gennemførelse af grundlovens frihedsrettigheder. Dette gælder navnlig reglerne om borgernes ret til frihed og ejendom. Vurderingen af, hvorvidt Danmark opfylder sine forpligtelser i forhold til Den europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK's) art. 3 samt 5-8 og 10, må også foretages på grundlag af straffeprocessens regler. Langt hovedparten af de sager, der anlægges ved EMD, vedrører fortolkningen af disse regler.

DENNE bog er udarbejdet til brug for undervisningen på jurastudiets grunduddannelse. Målet har været at bibringe de studerende forståelse for det straffeprocessuelle systems formål og opbygning, herunder hvorledes straffeprocessens bærende principper – hensynet til kriminalitetsbekæmpelsen og hensynet til individets retssikkerhed – påvirker de enkelte reglers udformning.

Forfatteren, Eva Smith, er professor ved Københavns Universitet.

ISBN 978-87-619-1903-8

9 788761 919038